

МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Навчально-науковий інститут соціально-педагогічної та мистецької освіти

Кафедра психології

КВАЛІФІКАЦІЙНА (ДИПЛОМНА) РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

на тему **«Психологічні особливості розвитку фрустраційної толерантності у
студентів майбутніх психологів»**

Виконала здобувачка вищої освіти
320-с групи
спеціальності 053 Психологія
ОП Психологія. Психологічне
консультування
Купцова Анастасія Сергіївна

Керівник: ст. викладач Мостова Т.О.,
консультант - канд. психол. наук, доцент
Прокоф'єва О.О.

Рецензент: практичний психолог КЗ
«Василівська ЗОШ І-ІІІ с. №3» ВМР ЗО,
психолог-консультант
БФ «UA Mental Help»
Емінова Е.С.

Запоріжжя— 2024

АНОТАЦІЯ

Купцова Анастасія

Психологічні особливості розвитку фрустраційної толерантності у студентів майбутніх психологів

У дипломній роботі розглянуто актуальне явище фрустрації, яке є складним і має багато аспектів. Проаналізовано компоненти фрустрації, а саме: фруструюча ситуація, яка полягає у непереборності перешкод та перешкоджає досягненню мети або задоволенню потреби; стан тимчасової дезорганізації свідомості, що відчувається як психічний дискомфорт та втрата відповідності мотивам; психічний стан особистості, що відрізняється певною модальністю переживань; відображення захисного механізму у поведінці та діяльності.

На підставі аналізу наукових досліджень визначено, що фрустраційна толерантність є здатністю переносити фрустраційні ситуації без руйнівних наслідків, адекватно їх оцінювати і демонструвати конструктивну поведінку під час подолання перешкод є психічною якістю, необхідною для особистісного зростання людини та впливає на розвиток оптимізму в неї.

Досліджено поняття «фрустраційна толерантність», у тому числі аргументовано важливість наявності фрустраційної толерантності як особистісної якості, що дає можливість подолати перешкоди у діяльності та сприяє розвитку поміркованості, відчуттю спокою, готовності використовувати кожну проблемну ситуацію як життєвий урок, включаючи в себе адекватні копінг-стратегії поведінки, розвинуту рефлексивність, комунікативну компетентність тощо.

Проаналізовано особливості переживання криз, пов'язаних з професійним розвитком та самовизначенням, під час професійного становлення практичного психолога. Визначено, що особливістю цих криз є їх вплив на перебудову мотиваційного компоненту та можливість завершення новоутвореннями, що покращують майбутню професійну компетентність, або формування деструктивних аспектів його професійної ідентичності.

В результаті дослідження, встановлено, що серед студентів, які навчаються на психологічних факультетах, переважають низький (50%) і середній (33%) рівні фрустрації, за методикою В.В. Бойко. Низький рівень фрустрації означає, що особа майже не реагує негативно на перешкоди або труднощі. Вона може бути більш терплячою, спокійною або стійкою в подібних ситуаціях та швидше адаптується до перешкод. З іншого боку, акцентовано увагу на тому, що для студентів психологічних спеціальностей більш характерними є низький (40%), невизначений (17%) і помірний (17%) рівні фрустрації за методикою Л.І. Васермана. Використання методів математичного аналізу підтвердило наявність статистично значущих відмінностей у проявах фрустрації між цими групами студентів. Це означає, що у студентів-психологів спостерігається висока фрустраційна толерантність, здатність витримувати стрес та фрустрацію без значних негативних реакцій.

Також, визначено, що серед студентів психологічних спеціальностей переважають низький (33%) та середній (41%) рівні агресивності, у той час як у студентів інших спеціальностей спостерігається переважання високого (47%) та середнього (30%) рівнів.

Після аналізу кореляції за Пірсоном було виявлено, що в групі студентів інших спеціальностей спостерігається статистично значима позитивна залежність між рівнями агресивності та фрустрації. Це означає, що зі збільшенням рівня фрустрації також зростає рівень агресивності. У групі студентів-психологів така залежність виявленою не була.

В результаті дослідження нами підтверджено гіпотезу про те, що студенти-психологи мають краще сформовану фрустраційну толерантність, що проявляється в зниженій агресивності та загальному зниженому рівні фрустрації.

ABSTRACT

Kuptsova Anastasia

Psychological features of the development of frustration tolerance in students of future psychologists

The thesis examines the current phenomenon of frustration, which is complex and has many aspects. The components of frustration are analyzed, namely: a frustrating situation, which consists in insurmountable obstacles and prevents the achievement of a goal or the satisfaction of a need; a state of temporary disorganization of consciousness, which is felt as mental discomfort and loss of conformity to motives; the mental state of the individual, which is distinguished by a certain modality of experiences; reflection of the protective mechanism in behavior and activity.

Based on the analysis of scientific research, it was determined that frustration tolerance is the ability to tolerate frustrating situations without destructive consequences, adequately evaluate them and demonstrate constructive behavior when overcoming obstacles is a mental quality necessary for the personal growth of a person and affects the development of optimism in him.

The concept of "frustration tolerance" was studied, including the importance of the presence of frustration tolerance as a personal quality, which makes it possible to overcome obstacles in activities and promotes the development of moderation, a sense of calm, readiness to use every problematic situation as a life lesson, including adequate coping strategies behavior, developed reflexivity, communicative competence, etc.

The peculiarities of experiencing crises related to professional development and self-determination during the professional formation of a practical psychologist are analyzed. It was determined that the peculiarity of these crises is their influence on the restructuring of the motivational component and the possibility of ending with neoplasms that improve future professional competence or the formation of destructive aspects of his professional identity.

As a result of the research, it was established that among students studying at psychology faculties, low (50%) and medium (33%) levels of frustration prevail,

according to the methodology of V.V. Boyko A low level of frustration means that a person hardly reacts negatively to obstacles or difficulties. She can be more patient, calm or persistent in similar situations and adapts to obstacles more quickly. On the other hand, attention is focused on the fact that low (40%), uncertain (17%) and moderate (17%) levels of frustration according to the method of L.I. are more characteristic for students of psychological specialties. Wasserman. The use of mathematical analysis methods confirmed the existence of statistically significant differences in the manifestations of frustration between these groups of students. This means that psychology students have a high frustration tolerance, the ability to withstand stress and frustration without significant negative reactions.

Also, it was determined that low (33%) and medium (41%) levels of aggressiveness prevail among students of psychological specialties, while high (47%) and medium (30%) levels predominate among students of other specialties.

After Pearson's correlation analysis, it was found that in the group of students of other specialties, there is a statistically significant positive relationship between the levels of aggression and frustration. This means that as the level of frustration increases, so does the level of aggression. No such dependence was detected in the group of psychology students.

As a result of the study, we confirmed the hypothesis that psychology students have a better formed frustration tolerance, which is manifested in reduced aggressiveness and a general reduced level of frustration.

РЕФЕРАТ

до кваліфікаційної роботи

здобувачки вищої освіти спеціальності 053 Психологія

Купцової Анастасії Сергіївни

на тему **«Психологічні особливості розвитку фрустраційної толерантності у студентів майбутніх психологів»**

Науковий керівник: старший викладач кафедри психології Мостова Т.О., консультант – кандидат психологічних наук, доцент Прокоф'єва О.О.

Актуальність дослідження. В сучасній теорії та практиці вищої освіти, провідним аспектом є проблема особистісного зростання та розвитку студента-психолога. А також, формування його готовності до майбутньої професійної діяльності. Саме під час навчання у ЗВО відбувається початкове оволодіння професією, що визначає життєву і світоглядну позицію особистості.

Більшість студентів відчують наслідки кризових реформ у вищій освіті та загострення суспільно-політичної ситуації у формі негативних емоційних станів, які викликають фрустраційні реакції як у повсякденному житті, так і в навчально-професійній діяльності.

Також, серед очевидних викликів, з якими стикається молода людина у процесі професійної підготовки, залишається недостатньо вирішеною проблема запобігання та подолання фрустрації. Ця фрустрація може виникати у зв'язку з навчанням, особистим життям, житловими та робочими умовами, а також взаємодією з батьками. Наприклад, недооцінка нормативних криз підліткового віку та ранньої дорослості в умовах фінансової або особистісної залежності, розчарування в обраній професії або навчальному закладі, конфлікти з ровесниками або викладачами – все це створює не сприятливе психологічне середовище, що сприяє виникненню негативних емоційних переживань, таких як фрустрація.

Ця проблема особливо актуальна для студентів, що вивчають психологію, зокрема, практичну психологію. Оскільки сучасна психологічна практика вимагає не лише академічної підготовки, але й особистісного розвитку фахівця, невдоволення особистісними потребами, які відображаються у соціально-детермінованій системі ставлень студента, може стати причиною потенційної невідповідності майбутнього психолога до надання якісної та різноманітної допомоги клієнтам.

Для майбутніх психологів фрустраційна толерантність є ключовою якістю, оскільки робота у цій галузі часто зустрічається зі складними та емоційно виснажливими ситуаціями. Важливо мати здатність ефективно керувати стресом, невдачами та фрустраціями, які можуть виникати в процесі роботи з клієнтами.

Проблема фрустраційних переживань серед студентів майже не досліджена в вітчизняних та зарубіжних психолого-педагогічних дослідженнях. Англomовні наукові джерела, зазвичай, зосереджуються на дослідженні фрустрації учнів, а не студентської молоді. Крім того, українська психологія практично не розглядає фрустраційні стани у майбутніх психологів. Замість цього, фрустрація дорослих вже досліджена у медичній та педагогічній галузях психології.

Об'єкт дослідження – фрустраційна толерантність.

Предмет дослідження – психологічні особливості розвитку фрустраційної толерантності у студентів майбутніх психологів.

Мета дослідження – емпірично дослідити особливості розвитку фрустраційної толерантності у студентів майбутніх психологів.

Гіпотеза дослідження – студенти-психологи мають краще сформовану фрустраційну толерантність, що проявляється в зниженій агресивності та загальному зниженому рівні фрустрації.

Завдання дослідження:

1. Теоретично дослідити сутність феномена фрустрації та фрустраційної толерантності особистості, а також, розглянути зміст основних етапів та криз професійного розвитку психолога;

2. Емпірично дослідити особливості прояву особистісної фрустрації студентів;

3. Визначити рівень прояву агресивності студентів;

4. Визначити наявність зв'язку агресивності та фрустрації у студентів.

Дослідницькі методи включають теоретичні, такі як: аналіз, синтез, порівняння, систематизація та узагальнення теоретичного матеріалу, а також емпіричні методи: експрес-діагностика рівня особистісної фрустрації (В.В. Бойко), методика психологічної діагностики соціальної фрустрації Л.І. Васермана, оцінка рівня агресивності А. Асінгер.

Характеристика вибірки – в дослідженні прийняли участь 60 студентів. З них 30 студентів-психологів, та 30 студентів технічних спеціальностей (інженери, проектувальники та ін.).

Практичне значення – результати нашого емпіричного дослідження можуть бути застосовані в організації психологічного супроводу та допомоги студентам в процесі здобування ними вищої освіти.

Фрустрація виникає, коли є сильна мотивація досягнення мети, але зустрічається перешкода, що перешкоджає досягненню. Цей стан супроводжується дезорганізацією свідомості та виражається у конкретних переживаннях та поведінці. На рівні особистості фрустрація може виникнути як особистісне утворення, яке не лише зміцнює або знижує інтенсивність фрустраційних реакцій, але й сприяє розвитку або блокуванню фрустраційної толерантності у особистості, а також може провокувати або усувати появу нових фрустраційних ситуацій.

Наслідки переживань у фрустраційних ситуаціях можуть бути обумовлені різними факторами. Припускається, що спосіб, яким людина поводить себе у таких ситуаціях, залежить від її здатності толерантно, адекватно сприймати, розуміти, оцінювати та інтерпретувати ситуацію.

Фрустраційна толерантність – це психологічна концепція, що описує здатність особистості витримувати або переносити різні види стресу, невдач і фрустрацій у житті. Це вміння залишатися спокійним та емоційно стійким у

складних ситуаціях, коли досягнення бажаного результату або мети ускладнюється або навіть стає неможливим

Професійний розвиток психолога включає різноманітні етапи та особливості, які впливають на його кар'єрний шлях та особистісний зріст: освіта і навчання, практичний досвід, спеціалізація, неперервне навчання, розвиток особистості, етичність і професійні стандарти.

Професійний розвиток психолога можна розглядати як послідовність етапів, кожен з яких може супроводжуватися різними кризами:

1. Етап орієнтації і освіти – криза на цьому етапі може полягати в невизначеності щодо майбутньої кар'єри та невпевненості у власних здібностях.

2. Етап практичного досвіду – криза на цьому етапі може виникнути через перші негативні досвіди, відчуття нездатності допомогти клієнтам.

3. Етап професійного розвитку – криза на цьому етапі може виникнути через бажання досягнути нових висот у кар'єрному зростанні, а також через відчуття рутинності або втрати мотивації.

4. Етап підтримки та саморозвитку – криза на цьому етапі може виникнути через бажання змінити напрямок своєї кар'єри або через втому від професійної діяльності.

Формування психологічної стійкості у студентів-психологів є ключовим аспектом у подоланні стресів та фрустрацій. Ця стійкість ґрунтується на впевненості в власних здібностях та здатності зустріти життєві виклики, витягнути з них корисні уроки, а також на гнучкості у вирішенні проблем і подоланні складних ситуацій.

Діагностичний інструментарій: експрес-діагностика рівня особистісної фрустрації (В.В.Бойко); методика психологічної діагностики соціальної фрустрації Л.І. Васермана, оцінка рівня агресивності А. Асінгер. В дослідженні прийняли участь 60 студентів. З них 30 студентів-психологів, та 30 студентів технічних спеціальностей.

За результатами дослідження сформовані такі висновки:

1. Поняття фрустрації є складним і має багато аспектів. З точки зору її компонентів, ми виділили наступні:

- Фруструюча ситуація, яка полягає у непереборності перешкод та перешкоджає досягненню мети або задоволенню потреби.
- Стан тимчасової дезорганізації свідомості, що відчувається як психічний дискомфорт та втрата відповідності мотивам.
- Психічний стан особистості, що відрізняється певною модальністю переживань.
- Відображення захисного механізму у поведінці та діяльності.

На підставі аналізу наукових досліджень ми визначили, що фрустраційна толерантність є здатністю переносити фрустраційні ситуації без руйнівних наслідків, адекватно їх оцінювати і демонструвати конструктивну поведінку під час подолання перешкод є психічною якістю, необхідною для особистісного зростання людини та впливає на розвиток оптимізму в неї.

Фрустраційна толерантність – це необхідна особистісна якість, що дає можливість подолати найрізноманітніші перешкоди у діяльності та сприяє розвитку поміркованості, відчуттю спокою, готовності використовувати кожен проблемну ситуацію як життєвий урок, включаючи в себе адекватні копінг-стратегії поведінки, розвинуту рефлексивність, комунікативну компетентність тощо.

Професійний розвиток психолога є послідовним процесом, що включає ряд етапів, кожен з яких має свої унікальні психофізіологічні та соціально-психологічні особливості, які впливають на успішне виконання професійних обов'язків.

Під час професійного становлення практичний психолог неодмінно зіштовхується з кризами, пов'язаними з професійним розвитком та самовизначенням, що є характерним для кожного етапу професійного становлення. Особливістю цих криз є їх вплив на перебудову мотиваційного компоненту та можливість завершення новоутвореннями, що покращують майбутню професійну

компетентність, або формування деструктивних аспектів його професійної ідентичності.

2. Серед студентів, що навчаються на психологічних факультетах, переважають низький (50%) і середній (33%) рівні фрустрації, за методикою В.В. Бойко. Низький рівень фрустрації означає, що особа майже не реагує негативно на перешкоди або труднощі. Вона може бути більш терплячою, спокійною або стійкою в подібних ситуаціях та швидше адаптується до перешкод. З іншого боку, для студентів психологічних спеціальностей більш характерними є низький (40%), невизначений (17%) і помірний (17%) рівні фрустрації за методикою Л.І. Васермана. Використання методів математичного аналізу підтвердило наявність статистично значущих відмінностей у проявах фрустрації між цими групами студентів. Це означає, що у студентів-психологів спостерігається висока фрустраційна толерантність, здатність витримувати стрес та фрустрацію без значних негативних реакцій.

3. Серед студентів психологічних спеціальностей переважають низький (33%) та середній (41%) рівні агресивності, у той час як у студентів інших спеціальностей спостерігається переважання високого (47%) та середнього (30%) рівнів. Застосування критерію Манна-Уїтні підтверджує статистичну значущість цих відмінностей.

4. Після аналізу кореляції за Пірсоном було виявлено, що в групі студентів інших спеціальностей спостерігається статистично значима позитивна залежність між рівнями агресивності та фрустрації. Це означає, що зі збільшенням рівня фрустрації також зростає рівень агресивності. У групі студентів-психологів така залежність не була виявлена.

В результаті нашого дослідження ми підтвердили гіпотезу про те, що студенти-психологи мають краще сформовану фрустраційну толерантність, що проявляється в зниженій агресивності та загальному зниженому рівні фрустрації.

Перспективи подальших досліджень вбачаються нами в більш змістовному дослідженні чинників фрустраційної толерантності студентів-психологів.

Рік виконання магістерської роботи – 2024 рік

Місце виконання: Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФРУСТРАЦІЙНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ У СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ	6
1.1. Загальна характеристика та зміст феномену фрустрації.....	6
1.2. Зміст та сутність фрустраційної толерантності	13
1.3. Особливості перебігу етапів та криз професійного розвитку психолога	18
Висновки до першого розділу	21
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРОЯВУ ФРУСТРАЦІЙНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ.....	24
2.1. Організація дослідження та підбір методик	24
2.2. Особливості прояву фрустрації студентів-психологів	27
2.3. Особливості прояву агресивності студентів-психологів	30
2.4. Математичний аналіз отриманих результатів діагностики	32
Висновки до другого розділу	37
ВИСНОВКИ.....	39
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	42

Ім'я користувача:
Анастасія Сухомлінова

ID перевірки:
1016181788

Дата перевірки:
05.04.2024 11:59:33 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
05.04.2024 12:05:28 EEST

ID користувача:
100012861

Назва документа: Купцова Анастасія

Кількість сторінок: 33 Кількість слів: 7024 Кількість символів: 52415 Розмір файлу: 64.55 KB ID файлу: 1015941365

3.42% Схожість

Найбільша схожість: 1.48% з Інтернет-джерелом (http://uk.wikipedia.org/wiki/U-критерій_Манна-Уїтні)

3.23% Джерела з Інтернету	83	Сторінка 35.....
---------------------------	----	-----------------------

0.77% Джерела з Бібліотеки	3	Сторінка 35.....
----------------------------	---	-----------------------

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи	1
------------------	---